

Domněnka vadnosti věci u prodeje zboží spotřebiteli

Jan Flídr*

Abstrakt: Pravidlo, dle něhož prodávající podnikatel prokazuje, že věc byla při převzetí spotřebitelem bez vad, patří v zahraničí k centrálním ustanovením spotřebitelské úpravy práv z vadného plnění. V české právní vědě nebyla domněnka vadnosti věnována prakticky žádná pozornost, neboť roli, kterou hraje v zahraničí, v České republice přebíralo ustanovení o záruční odpovědnosti. Protože zákon č. 374/2022 Sb. ruší záruční odpovědnost ve spotřebitelských vztazích, nabývá domněnka vadnosti věci i v českém právu na význam. Příspěvek otevírá v české právní vědě odborný diskurz k pravidlu zakládajícímu domněnku vadnosti věci a zodpovídá základní otázky, které se s jeho aplikací pojí. Příspěvek se nejprve věnuje evropskému pozadí pravidla o domněnce vadnosti věci a jeho smyslu a účelu. V další části příspěvku je pozitivně vymezena působnost pravidla a vysvětleno, proč domněnka vadnosti věci může v aplikační praxi plnit obdobnou roli jako záruční odpovědnost. V následujících částech se autor věnuje běhu doby domněnky vadnosti věci. Závěr příspěvku se zabývá obranou podnikatele proti uplatnění domněnky vadnosti věci. Autor analyzuje možnost podnikatele prokázat, že věc v době převzetí netrpěla vytknutou vadou, a věnuje se výlukám z uplatnění domněnky vadnosti věci pro neslučitelnost s povahou věci (zboží) a vady.

Klíčová slova: domněnka vadnosti věci, prodej zboží spotřebiteli, směrnice 2019/771, neslučitelnost s povahou zboží, neslučitelnost s povahou vady

Úvod

Dne 7. prosince 2022 byl ve Sbírce zákonů vyhlášen zákon č. 374/2022 Sb. Zákon mimo jiné transponuje směrnici 2019/771, o některých aspektech smluv o prodeji zboží, a významně novelizuje ustanovení občanského zákoníku o prodeji zboží spotřebiteli. V tomto příspěvku se zaměřuji na výklad § 2161 odst. 5 o. z. upravující tzv. domněnku vadnosti věci. Protože novelizační zákon ruší zákonnou dvouletou záruku za jakost, nabývá ustanovení občanského zákoníku upravující domněnku vadnosti věci na významu a shodně jako v zahraničí se stává centrálním ustanovením spotřebitelské úpravy práv z vadného plnění. Cílem tohoto příspěvku je otevřít v české právní vědě odborný diskurz k domněnce vadnosti věci a zodpovědět základní otázky, které se s aplikací § 2161 odst. 5 o. z. pojí.

V příspěvku se nejprve věnuji evropskému pozadí pravidla o domněnce vadnosti věci (část 1.) a jeho smyslu a účelu (část 2.). V další části příspěvku explikuji pozitivní vymezení působnosti ustanovení a vysvětluji, proč domněnka vadnosti věci může v aplikační praxi plnit obdobnou roli jako záruční odpovědnost (část 3.). V částech 4. a 5. se věnuji běhu doby domněnky vadnosti věci. V závěru příspěvku se zabývám obranou podnikatele proti uplatnění domněnky vadnosti věci. Po obecném úvodu (část 6.) rozebírám možnost podnikatele prokázat, že věc v době převzetí věci netrpěla vytkanou vadou (část 6.1),

* Mgr. Jan Flídr, Ph.D., je odborným asistentem na katedře obchodního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy a advokátem v advokátní kanceláři Glatzová & Co. E-mail: flidrj@prf.cuni.cz. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1933-6204>. Článek byl zpracován za podpory programu AKTION Österreich – Tschechische Republik a v rámci výzkumného projektu COOPERATIO, id. SOC. Za cenné poznámky a připomínky děkuji dvěma anonymním recenzentům.

a věnují se výlukám z uplatnění domněnky vadnosti věci pro neslučitelnost s povahou věci (zboží) a vady (části 6.2 a 6.3).

V příspěvku se věnují domněnce vadnosti věci v rozsahu, v jakém je upravena ve směrnici 2019/771. Zaměřuji se proto na aplikaci pravidla o domněnce vadnosti věci u kupní smlouvy, jejímž předmětem je hmotná movitá věc. Stranou proto nechávám především specifika uplatnění domněnky vadnosti u nemovité věci (§ 2129 odst. 3 o. z.), digitálního obsahu (§ 2389e odst. 1 a § 2389f odst. 3 o. z.) a díla (§ 2629 odst. 3 o. z.); většina závěrů tohoto příspěvku se však uplatní také na tyto předměty plnění. V příspěvku se dále nevěnuji otázce, zda a jak se domněnka aplikuje při uplatnění jiných práv spotřebitele, než jsou práva z vadného plnění (zejména práva na náhradu škody způsobené údajně vadnou věcí¹).

1. Evropské pozadí pravidla o domněnce vadnosti a jeho praktický význam

Pravidlo o domněnce vadnosti věci je nově upraveno v § 2161 odst. 5 o. z. Toto ustanovení stanoví: „*Projevili-li se vada v průběhu jednoho roku od převzetí, má se za to, že věc byla vadná již při převzetí, ledaže to povaha věci nebo vady vylučuje. Tato doba neběží po dobu, po kterou kupující nemůže věc užívat, v případě, že vadu vytkl oprávněně.*“ Ustanovení transponuje čl. 11 odst. 1 směrnice 2019/771. Pravidlo o domněnce vadnosti věci není v evropském právu novum. Totožné, pouze jinými slovy vyjádřené pravidlo obsahoval již čl. 5 odst. 3 směrnice 1999/44, jež směrnice 2019/771 nahradila. Závěry rozhodovací praxe a literatury k směrnici 1999/44 jsou proto využitelné také při výkladu směrnice 2019/771.²

Směrnice 2019/771 provádí *úplnou harmonizaci* pravidla o domněnce vadnosti věci (viz čl. 4 směrnice). Soudy se proto při výkladu ustanovení transponujícího pravidlo o domněnce vadnosti nemohou odchýlit od míry ochrany vytyčené směrnicí 2019/771, a to ani ve prospěch spotřebitele. Zatímco zákonné ustanovení, které nemá původ v evropském právu nebo jež transponuje ustanovení směrnice založené na minimální harmonizaci, lze v závislosti na okolnostech konkrétního případu vyložit v pochybnostech ve prospěch spotřebitele,³ u ustanovení transponujícího směrnice provádějící maximální harmonizaci by byl takový přístup v rozporu s právem EU.⁴ Má-li proto soud pochybnosti o výkladu pravidla transponujícího domněnku vadnosti, soud nižšího stupně by měl⁵ a soud poslední instance musí předložit Soudnímu dvoru předběžnou otázku.

¹ K tomu srov. rozsudek německého Spolkového soudního dvora (BGH) z 12. 10. 2016, sp. zn. VIII ZR 103/15, bod 62, a usnesení rakouského Nejvyššího soudního dvora (OGH) z 3. 10. 2018, sp. zn. 5 Ob 65/18x, bod 3.

² Srov. ZÖCHLING-Jud, B. Beweislast und Verjährung im neuen europäischen Gewährleistungsrecht. In: STABENTHEIMER, J. (ed.). *Das neue europäische Gewährleistungsrecht*. Wien: Manz Verlag, 2019, s. 202.

³ Srov. nálezy ÚS z 22. 11. 2016, sp. zn. IV. ÚS 2989/16, bod 17, a z 23. 11. 2017, sp. zn. I. ÚS 2063/17, bod 20. Podle mého názoru lze interpretační pravidlo formulované Ústavním soudem použít až poté, co všechny ostatní standardní metody interpretace práva nevedou k uspokojivému výsledku. Především se domnívám, že před výkladovým pravidlem, dle něhož zákonné ustanovení vykládáme v pochybnostech ve prospěch spotřebitele, by u ustanovení majících původ v evropském právu měla mít přednost domněnka *in favorem conventionis*, dle níž se zákonodárce v pochybnostech nehodlal odchýlit od unijního pravidla (srov. nálezy ÚS z 16. 7. 2015, sp. zn. III. ÚS 1996/13, bod 33, nebo z 10. 12. 2020, č. j. II. ÚS 2522/19-2, bod 38).

⁴ WILKE, F. M. Das neue Kaufrecht nach Umsetzung der Warenkauf-Richtlinie. *Verbraucher und Recht*. 2021, N. 8, s. 283.

⁵ Srov. BOBEK, M. Předložit či nepředložit? Faktory ovlivňující uvážení českého soudce, zda (ne)zahájit řízení o předběžné otázce. *Právní rozhledy*. 2005, č. 4, s. 124 an.

Soud přitom musí mít pochybnost o výkladu ustanovení směrnice provádějícího úplnou harmonizaci především tehdy, je-li mu známo, že jím zastávaný výklad se odchyluje od výkladu podaného soudem jiného členského státu.⁶

Pochopitelně také českému právu není pravidlo o domněnce vadnosti věci cizí. Do českého právního řádu byla domněnka vadnosti zavedena již zákonem č. 136/2002 Sb. a před přijetím novelizačního zákona č. 374/2022 Sb. byla obsažena v § 2161 odst. 2 o. z. V porovnání se zahraničním se u nás nedostalo ustanovení upravující domněnku vadnosti prakticky žádné pozornosti. Nedostatek zájmu české právní vědy však byl pochopitelný. Spolu se zavedením pravidla o domněnce vadnosti věci založil zákonodárce pro spotřebitele dvouletou zákonnou záruku. Záruční odpovědnost a domněnku vadnosti věci nelze směřovat. Ze záruky odpovídá prodávající podnikatel za vady, které se na věci vyskytly po předání věci během záruční doby. Pravidlo o domněnce vadnosti věci naproti tomu „pouze“ presumuje, že vada, která se projevila po předání věci, se vyskytovala již při jejím předání. Zohledníme-li však, že věc je vadná také v případě, že nevykazuje smlouvenou či při chybějícím odlišném ujednání obvyklou životnost,⁷ *plní domněnka vadnosti věci v aplikační praxi obdobnou funkci jako zákonná záruka.*⁸ Pro výsledek aplikace práva proto zpravidla nemělo význam rozlišovat, zda se spotřebitel dovolal práv ze záruky, nebo domněnky vadnosti věci.

Protože novelizační zákon pod vlivem maximální harmonizace směrnice 2019/771 ruší dvouletou záruku a vrací se ve spotřebitelských vztazích k tradičnímu pravidlu, podle něhož prodávající podnikatel odpovídá pouze za vady, které věc měla v době předání věci (přechodu nebezpečí na věci),⁹ nabyde domněnka vadnosti věci také v českém právu na významu a shodně jako v zahraničí se bezpochyby stane centrálním ustanovením spotřebitelské úpravy práv z vadného plnění.¹⁰

2. Smysl a účel domněnky vadnosti a základní interpretační východisko

Převzme-li kupující vadnou věc, nese dle obecné úpravy při uplatnění práv z vadného plnění důkazní břemeno, že se vada na věci vyskytovala již v době převzetí.¹¹ Ustanovení o domněnce vadnosti toto důkazní břemeno převrací a ukládá prodávajícímu podnikateli, aby naopak on prokázal, že věc v době převzetí vytknutou vadou netrpěla, ledaže by domněnka vadnosti věci byla neslučitelná s povahou věci (zboží) či vady.

⁶ Srov. rozsudek SD EU z 6. 10. 2021, ve věci C-561/19, *Consorzio Italian Management e Catania Multiservizi and Catania Multiservizi*, body 40 a 49.

⁷ Srov. rozsudek NS z 28. 1. 2004, sp. zn. 32 Odo 752/2002. Nově rovněž výslovně § 2161 odst. 2 písm. b) o. z.

⁸ Shodně LORENZ, S. Komentář k § 477. In: WESTERMANN, H. P. (ed.). *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB. Band 4/1: §§ 433–480, Finanzierungsleasing, CISG*. 8. Auflage. München: C. H. Beck, 2019, marg. č. 5 [cit. 2022-08-29]. Dostupné z: <www.beck-online.de>. Dále rovněž níže část 3.

⁹ K významu prodlení spotřebitele při převzetí věci viz níže část 4.

¹⁰ Shodně (*zentrale Norm*) například FOGLAR-DEINHARDSTEIN, S. Die Vermutung der Mangelhaftigkeit gem § 924 ABGB. *Zivilrecht aktuell*. 2011, č. 7, s. 123.

¹¹ ZAPLETAL, J. Komentář k § 2104. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021, marg. č. 4 [cit. 2022-08-29]. Dostupné z: <www.beck-online.cz>; REISCHAUER, R. Komentář k § 924. In: RUMMEL, P. – LUKAS, M. (eds). *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. Teilband §§ 917–937 ABGB (Leistungsstörungenrecht)*. 4. Auflage. Wien: Manz'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2018, marg. č. 27; LORENZ, S. Komentář k § 477. In: WESTERMANN, H. P. (ed.). *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB. Band 4/1: §§ 433–480, Finanzierungsleasing, CISG*, marg. č. 3.

Podle odůvodnění návrhu směrnice 1999/44 vychází pravidlo o domněnce vadnosti z premisy, že pro podnikatele je „významně jednodušší“ prokázat, že věc netrpěla v době předání vytykanou vadou, než pro spotřebitele prokázat, že věc vytykanou vadou v tomto okamžiku trpěla.¹² Pravidlo tak slouží k nastolení rovnosti zbraní¹³ a zabraňuje tomu, aby důkazní břemeno odrazovalo spotřebitele od uplatňování práv z vadného plnění.¹⁴ V literatuře i rozhodovací praxi se domněnka vadnosti obhájuje rovněž obecnou zkušeností, že u vady, která se projeví v relativně krátké době po převzetí věci, lze očekávat, že vada existovala již v době převzetí.¹⁵ Nelze-li proto v soudním sporu prokázat, zda věc trpěla vadou již při převzetí věci (stav *non liquet*), nevede uplatnění domněnky vadnosti zásadně k nespravedlivému výsledku aplikace práva. Domněnka vadnosti konečně napomáhá také urychlení obchodního styku. Spotřebitel nemusí zboží při převzetí intenzivně kontrolovat a může se spolehnout na možnost dovolat se domněnky vadnosti. Řada autorů argumentuje, že zatímco ve vztazích mezi podnikateli je žádoucí motivovat kupujícího podnikatele, aby s cílem předejití budoucích sporů věc důkladně při převzetí prohlédl, ve spotřebitelských vztazích je vhodné klást větší důraz na plynulý odbyt zboží.¹⁶

Pro další výklad pravidla o domněnce vadnosti je klíčové posoudit, zda toto pravidlo představuje nesystémovou výjimku, kterou je třeba vykládat restriktivně a výjimky z ní [neslučitelnost s povahou věci (zboží) a vady] naopak extenzivně,¹⁷ nebo zda je naopak domněnka vadnosti ve spotřebitelských vztazích systémovým pravidlem, výjimky z nějž musíme interpretovat co možná nejužší.

Cílem směrnic 1999/44 a 2019/771 je především zajištění ochrany spotřebitele.¹⁸ Nejinak je tomu u pravidla o domněnce vadnosti věci. Evropská komise při přípravě směrnice 2019/771 navrhovala zachovat pravidlo o domněnce vadnosti a prodloužit její trvání

¹² Srov. odůvodnění návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o prodeji spotřebního zboží a souvisejících zárukách, COM (95) 520 final, s. 12. Srov. rovněž rozsudek SD EU ze 4. 6. 2015, ve věci C-497/13, *Faber*, bod 54, nebo stanovisko generální advokátky Sharpston z 27. 11. 2014, v téže věci, bod 88. Shodně rovněž například MATUSCHKE-BECK-MANN, A. Komentář k § 476. In: MARTINEK, M. (ed.). *Staudinger Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. §§ 433–480 (Kaufrecht). Buch 2: Recht der Schuldverhältnisse*. 15. Auflage. Berlin: Sellier – de Gruyter, 2013, marg. č. 4 [on-line]. Dostupné z: <www.juris.de>; rozsudek BGH z 12. 10. 2016, sp. zn. VIII ZR 103/15, bod 53; OFNER, H. Komentář k § 924. In: SCHWIMANN, E. – KODEK, G. E. a kol. *ABGB Praxiskommentar. §§ 859–937 ABGB, Allgemeines Vertragsrecht, WucherG. Band 5*. 5. Auflage. Wien: LexisNexis, 2021, marg. č. 3 [cit. 2022-08-29]. Dostupné z: <<https://360.lexisnexis.at/>>. Kriticky k této premise REISCHAUER, R. Komentář k § 924. In: RUMMEL, P. – LUKAS, M. (eds). *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. Teilband §§ 917–937 ABGB (Leistungsstörungenrecht)*, marg. č. 54.

¹³ WERTENBRUCH, J. Komentář k § 476. In: WERTENBRUCH, J. – MATTHIESSEN, M. *Soergel Kommentar. Bürgerliches Gesetzbuch. Band 6/2. Schuldrecht 4/2. §§ 454–480*. 13. Auflage. Stuttgart: Verlag W. Kohlhammer, 2009, marg. č. 4.

¹⁴ Srov. stanovisko generální advokátky Sharpston z 27. 11. 2014, ve věci C-497/13, *Faber*, bod 79.

¹⁵ Srov. rozsudek SD EU ze 4. 6. 2015, ve věci C-497/13, *Faber*, bod 72; OFNER, H. Komentář k § 924. In: SCHWIMANN, E. – KODEK, G. E. a kol. *ABGB Praxiskommentar. §§ 859–937 ABGB, Allgemeines Vertragsrecht, WucherG*, marg. č. 3; usnesení OGH z 16. 2. 2006, sp. zn. 6 Ob 272/05a, bod 4.2.

¹⁶ Srov. především MAULTZSCH, F. Der Ausschluss der Beweislastumkehr gem. § 476 BGB a.E. *Neue Juristische Wochenschrift*. 2016, N. 43, s. 3092 a 3093. S odkazem na tohoto autora shodně například LORENZ, S. Komentář k § 477. In: WESTERMANN, H. P. (ed.). *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB. Band 4/1: §§ 433–480, Finanzierungsleasing, CISG*, marg. č. 4. Srov. rovněž TICHÝ, L. – PIPKOVÁ, P. J. – BALARIN, J. *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 403.

¹⁷ Srov. v souvislosti s ustanovením o neúměrném zkrácení a výjimkách z něho rozsudek NS z 16. 3. 2021, sp. zn. 27 Cdo 451/2019, body 32 an.

¹⁸ Srov. rozsudek SD EU z 27. 10. 2022, ve spojených věcech C-68/21 a C-84/21, *Iveco Orecchia*, bod 109. Ve vztahu k směrnici 1999/44 srov. rozsudek SD EU z 16. 6. 2011, ve spojených věcech C-65/09 and C-87/09, *Weber and Putz*, bod 55, nebo rozsudek ze 17. 4. 2008, ve věci C-404/06, *Quelle*, bod 36. Srov. rovněž rozsudek BGH z 12. 10. 2016, sp. zn. VIII ZR 103/15, bod 53.

právě s cílem dosáhnout vyšší úrovně ochrany spotřebitele a usnadnit výkon jeho práv.¹⁹ Generální advokátka Sharpston ve věci *Faber* argumentovala, že pokud by důkazní břemeno stran vadnosti věci nebylo přeneseno na podnikatele, byl by ohrožen účinný výkon spotřebitelových práv z vadného plnění.²⁰ Již tento závěr (pravidlo o domněnce vadnosti věci slouží k ochraně spotřebitele) vede k obecnému interpretačnímu východisku, dle něhož pravidlo o domněnce vadnosti věci musí být vykládáno extenzivně a výjimky z něj naopak restriktivně.²¹ Z ochrany spotřebitele mají nadto dle záměru Evropské komise profitovat zprostředkovaně také podnikatelé, neboť díky zvýšení důvěry spotřebitelů v účinný mechanismus uplatnění práv z vadného plnění mají být spotřebitelé podníceni k častějšímu (především přeshraničnímu) nákupu zboží.²² Ustanovení o domněnce vadnosti je tak ve spotřebitelských vztazích systémovým pravidlem. Výjimky z tohoto pravidla proto musí být vykládány restriktivně.²³

Extenzivnímu výkladu pravidla o domněnce vadnosti věci nepřekáží, že sám Soudní dvůr v rozhodnutí ve věci C-497/13, *Faber*, označuje ustanovení zakotvující domněnku vadnosti jako „výjimku“. Tím soud pouze vyjadřuje, že standardním civilistickým pravidlem je, že existenci vady v době převzetí věci prokazuje kupující.²⁴ Důkaz o nezbytnosti vykládat ustanovení o domněnce vadnosti extenzivně podal ostatně sám Soudní dvůr v tomtéž rozhodnutí. Soudní dvůr v něm dospěl k závěru, že spotřebitel se může dovolat domněnky vadnosti věci také ve vztahu ke skryté vadě, která později zapříčiní navenek se projevující vadu. Soud tak podal významně extenzivnější výklad směrnicevého pravidla, než do té doby zastávaly soudy řady členských států²⁵ (k tomu hned níže).

3. Pozitivní vymezení působnosti pravidla – „vada“ a její „projevení se“

Směrnice 2019/771 a s ní korespondující novelizační zákon č. 374/2022 Sb. vycházejí z širokého pojetí vady věci. Vadou věci se dle směrnice rozumí jakýkoli „nesoulad zboží se smlouvou“, přičemž směrnice pouze demonstrativně vyjmenovává hlavní případy takového nesouladu. Směrnice 2019/771 za vadu věci pojímá také poskytnutí jiné věci, než je dlužena (*aliud*), plnění menšího množství (kvantitativní vada) či vadu spočívající v nesprávné montáži či návodu. Směrnice 2019/771, na rozdíl od směrnice 1999/44, výslovně

¹⁹ Srov. odůvodnění návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o některých aspektech smluv o prodeji zboží online a jinými prostředky na dálku, COM (2015) 635 final, s. 13.

²⁰ Srov. stanovisko generální advokátky Sharpston z 27. 11. 2014, ve věci C-497/13, *Faber*, bod 79.

²¹ Srov. rozsudek SD EU z 13. 12. 2001, ve věci C-481/99, *Heininger*, bod 31, nebo rozsudek z 15. 4. 2010, ve věci C-215/08, *E. Friz*, bod 32.

²² Srov. odůvodnění návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o některých aspektech smluv o prodeji zboží online a jinými prostředky na dálku, COM (2015) 635 final, s. 11.

²³ LORENZ, S. Komentář k § 477. In: WESTERMANN, H. P. (ed.). *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB. Band 4/1: §§ 433–480, Finanzierungsleasing, CISG*, marg. č. 16; MATUSCHKE-BECKMANN, A. Komentář k § 476. In: MARTINEK, M. (ed.). *Staudinger Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. §§ 433–480 (Kaufrecht)*, marg. č. 37; FOGLAR-DEINHARDSTEIN, S. *Die Vermutung der Mangelhaftigkeit gem § 924 ABGB*, s. 124.

²⁴ Pravidlo domněnky vadnosti věci nebylo v době přijetí směrnice upraveno v kodexu žádného členského státu a pouze v některých z nich bylo obdobné pravidlo dovozováno v judikatuře. K tomu srov. WERTENBRUCH, J. Komentář k § 476. In: WERTENBRUCH, J. – MATTHIESSEN, M. *Soergel Kommentar. Bürgerliches Gesetzbuch. Band 6/2. Schuldrecht 4/2. §§ 454–480*, marg. č. 1.

²⁵ K tomu srov. RUCKTESCHLER, A. Haltbarkeitsgarantie durch die Hintertür. *Zeitschrift für Europäisches Privatrecht*. 2016, No. 2, s. 528 an.

prohlašuje za vadu také vadu právní.²⁶ Na všechny takové vady, tj. včetně plnění *in aliud* a kvantitativní vady, se domněnka vadnosti vztahuje.²⁷ Uplatnění domněnky vadnosti není vyloučeno ani co do vad, které byly zjevné již v době převzetí.²⁸ V závislosti na okolnostech konkrétního případu však může být uplatnění domněnky neslučitelné s povahou vady (k tomu níže části 6.2 a 6.3).

Předpokladem uplatnění domněnky vadnosti věci je, že se vada během jednoho roku „projeví“, tj. bude navenek pozorovatelná.²⁹ Podmínkou dovolání se domněnky vadnosti věci není, že spotřebitel v průběhu jednoho roku vadu vůči prodávajícímu vytkne; nese však důkazní břemeno, že se vada v době jednoho roku od převzetí projevila.³⁰

Dlouho sporné bylo, zda se pravidlo o domněnce vadnosti věci uplatní také u vady, která se prokazatelně neprojevovala bezprostředně po předání věci, ale projevila se až později v průběhu šestiměsíční (dnes jednoroční) doby (např. televizoru přestane po dvou měsících užívaní fungovat obraz). Jinými slovy panovaly pochybnosti, zda se spotřebitel v takovém případě může dovolat domněnky vadnosti věci, protože se vada projevila v průběhu šestiměsíční (dnes jednoroční) doby, nebo zda je tehdy domněnka *ipso facto* vyvrácena, neboť věc po předání konkrétní, později projevivší se vadu nevykazovala, a je na spotřebiteli, aby prokázal, že projevená vada má původ v jiné (zčásti skryté) vadě, která existovala již při převzetí věci.

Německé soudy dlouho zastávaly druhou, pro spotřebitele méně příznivou výkladovou alternativu.³¹ Ilustrativním je rozsudek německého Spolkového soudního dvora z 2. 6. 2004, sp. zn. VIII ZR 329/03. V lednu 2002 uzavřel podnikatel jako prodávající a spotřebitel jako kupující kupní smlouvu k osobnímu automobilu. Ještě týž měsíc byl automobil předán kupujícímu. V červenci téhož roku se na automobilu projevila vada motoru. Mezi stranami bylo nesporné, že v den převzetí automobilu motor žádné vady nevykazoval. V soudním řízení bylo dále prokázáno, že příčinou vady motoru bylo selhání ozubeného řemene (jiné součástky zakoupeného automobilu). Ani znalec však nedokázal s dostatečnou pravděpodobností určit, zda selhání ozubeného řemene pramenilo z nesprávného užívání automobilu (jízdy při příliš vysokých otáčkách motoru) nebo vadného (nedostatečnou životností trpícího) ozubeného řemene. Spolkový soudní dvůr vycházející z restriktivního výkladu pravidla o domněnce vadnosti věci uzavřel, že aby se spotřebitel mohl dovolat domněnky, že motor byl vadný již v okamžiku převzetí, třebaže po převzetí žádné vady nevykazoval, musí prokázat, že příčinou vady motoru byla jiná vada zakoupeného

²⁶ Ke sporu o to, zda vadou ve smyslu směrnice 1999/44 byly také právní vady, srov. MATUSCHE-BECKMANN, A. Komentář k § 476. In: MARTINEK, M. (ed.). *Staudinger Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. §§ 433–480 (Kaufrecht)*, marg. č. 8.

²⁷ Shodně co do plnění *in aliud* i kvantitativní vady například FABER, W. *Bereitstellung und Mangelbegriff*. In: STABENTHEINER, J. (ed.). *Das neue europäische Gewährleistungsrecht*. Wien: Manz Verlag, 2019, s. 97 a 98; WERTENBRUCH, J. Komentář k § 476. In: WERTENBRUCH, J. – MATTHIESSEN, M. *Soergel Kommentar. Bürgerliches Gesetzbuch. Band 6/2. Schuldrecht 4/2. §§ 454–480*, marg. č. 61 a 63; TICHÝ, L. – PIPKOVÁ, P. J. – BALARIN, J. *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku*, s. 403.

²⁸ Srov. rozsudek BGH z 14. 9. 2005, sp. zn. VIII ZR 363/04, bod 37, a v něm citovanou literaturu.

²⁹ Rozsudek SD EU ze 4. 6. 2015, ve věci C-497/13, *Faber*, bod 71.

³⁰ *Ibidem* a dále LORENZ, S. Komentář k § 477. In: WESTERMANN, H. P. (ed.). *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB. Band 4/1: §§ 433–480, Finanzierungsleasing, CISG*, marg. č. 26. Usnesení OGH z 25. 9. 2015, sp. zn. 6 Ob 123/15d.

³¹ Ke genezi rozhodovací praxe BGH srov. například KOCH, E. *Die Erweiterung des Anwendungsbereichs der Beweislastumkehr im Kaufrecht. Neue Juristische Wochenschrift*. 2017, N. 15, s. 1069 an.

automobilu. Spotřebitel proto musel v řízení prokázat, že ozubený řemen byl při převzetí automobilu vadný, tj. že selhal pro nedostatečnou životnost, nikoli kvůli jízdě při vysokých otáčkách. Pokud se mu nepodařilo takový důkaz podat, soud spotřebiteli práva z vadného plnění nepřiznal.

Výklad Spolkového soudního dvora byl v německé literatuře podroben kritice.³² Překonán však byl až rozsudkem Soudního dvora ve věci C-497/13, *Faber*. Ve sporu předloženém Soudnímu dvoru zakoupil kupující u prodávajícího ojetý automobil. Při předání se na automobilu neprojevovaly žádné vady. Necelé čtyři měsíce po převzetí se však automobil při jízdě náhle vznal. Příčiny vznícení se nepodařilo zjistit. Soudní dvůr byl postaven mimo jiné před otázku, zda se kupující může dovolat domněnky vadnosti. Soud se přiklonil k výkladu příznivému pro spotřebitele. Uvedl, že spotřebitel musí v soudním sporu toliko tvrdit a prokázat, že věc je vadná a že se vada projevila během šesti měsíců (dnes jednoho roku) po předání věci. Spotřebitel naproti tomu není povinen prokázat příčinu vady. Projeví-li se vada v průběhu šesti měsíců (dnes jednoho roku) od předání věci, lze dle soudu předpokládat, že existovala „v zárodečném stádiu“ již při předání. Je proto na prodávajícím podnikateli, aby prokázal, že vada v době předání věci neexistovala (k zmaření důkazu níže část 6.1).

Německé soudy v návaznosti na rozsudek Soudního dvora změnily svoji rozhodovací praxi. V rozsudku z 12. 10. 2016, sp. zn. VIII ZR 103/15, se Spolkový soudní dvůr zabýval případem, ve kterém si spotřebitel v březnu 2010 zakoupil a převzal ojetý vůz s automatickou převodovkou. V srpnu téhož roku, po ujetí 13 tisíc kilometrů, se na motoru projevíly závažné nedostatky (motor nebyl schopen automaticky zařadit neutrála a s automobilem nebylo možné couvat). Mezi stranami nebylo sporu, že v době převzetí automobilu se vytýkaný nedostatek motoru neprojevoval. Znalec v soudním řízení opět nedokázal určit, zda vada motoru pramení z jiného vadného komponentu automobilu, nebo jeho nesprávného užívání. Spolkový soudní dvůr v souladu s rozhodnutím Soudního dvora ve věci *Faber* připustil aplikaci domněnky vadnosti věci na vytknutou vadu motoru. Soud uzavřel, že chce-li se prodávající podnikatel proti uplatnění této domněnky bránit, musí prokázat, že vytknutá vada (nefunkční motor) neexistovala v době převzetí a že ani nerezultuje z jiných, v době převzetí existujících vad.

Shodný závěr se prosazuje v rozhodovací praxi rakouského Nejvyššího soudního dvora³³ i řady soudů dalších členských států³⁴ a uplatní se také v poměrech směrnice 2019/771. Spotřebitel proto musí toliko prokázat, že věc trpí vadou, která se projevila v průběhu jednoho roku od převzetí věci,³⁵ lépe řečeno musí *prokázat, že se věc nyní nachází ve stavu, který by představoval vadné plnění, pokud by se věc v takovém stavu nacházela v okamžiku převzetí*.³⁶ Spotřebitel tak především nemusí prokazovat, že vada (nesoulad věci se

³² Za všechny srov. LORENZ, S. Komentář k § 477. In: WESTERMANN, H. P. (ed.). *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB. Band 4/1: §§ 433–480, Finanzierungsleasing, CISG*, marg. č. 5.

³³ Srov. usnesení OGH z 15. 3. 2021, sp. zn. 6 Ob 105/20i, body 2.1 an. K historickým odlišnostem mezi názory jednotlivých senátů rakouského Nejvyššího soudního dvora srov. RUCKTESCHLER, A. *Haltbarkeitsgarantie durch die Hintertür*, s. 535.

³⁴ Srov. RUCKTESCHLER, A. *Haltbarkeitsgarantie durch die Hintertür*, s. 535.

³⁵ Rozsudek SD EU ze 4. 6. 2015, ve věci C-497/13, *Faber*, bod 70; FAUST, F. Komentář k § 477. In: HAU, W. – POSECK, R. *Beck'sche Online-Kommentare. BGB. 62. Edition. 2022*, marg. č. 16 [cit. 2022-08-29]. Dostupné z: <www.beck-online.de>.

³⁶ BYDLINSKI, P. Komentář k § 924. In: KOZIOL, H. – BYDLINSKI, P. – BOLLENBERGER, R. a kol. *Kurzkommentar zum ABGB. Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch, Ehegesetz, Konsumentenschutzgesetz, IPR-Gesetz, Rom I-, Rom II und Rom*

smlouvou) není důsledkem nesprávného užívání věci.³⁷ Míra důkazu při dovolání se domněnky vadnosti věci je tak prakticky shodná s mírou důkazu při dovolání se práv ze záruky za jakost.³⁸ Odlišuje se „pouze“ forma obrany podnikatele.³⁹ Právě ve světle rozhodnutí Soudního dvora ve věci *Faber* se tak naplno projevuje v úvodu tohoto příspěvku zmiňovaná podobnost mezi domněnkou vadnosti věci a záruční odpovědností.⁴⁰

Jak vyplývá z popisovaných případů zahraniční soudní praxe, soudy musí při uplatnění domněnky vadnosti věci pečlivě vážit, kde leží hranice mezi právy z vadného plnění, jež jsou ve spotřebitelských vztazích plně harmonizována směrnicí 2019/771, a právem na náhradu škody, jež regulaci směrnice nepodléhá (viz recitál 18 směrnice 2019/771). Rozbor tohoto dělení přesahuje téma tohoto příspěvku.⁴¹ Jak ovšem ukazuje rovněž rozhodnutí Soudního dvora ve věci *Faber*, soudy by měly zvážit přehodnocení závěru, dle něhož poškození zakoupené věci způsobené některým z komponentů těžce věci je reparováno podle pravidel o právu na náhradu škody, nikoli dle pravidel o právech z vadného plnění.⁴² Domnívám se, že hranici mezi právy z vadného plnění a právem na náhradu škody je vhodné vést mimo jiné tak, že právu na náhradu škody podléhá újma, kterou kupující utrpěl poškozením nebo zničením jiné věci než zakoupené věci samotné;⁴³ poškodí-li vadný komponent jinou část téhož předmětu koupě, měl by podle mého soudu kupující uspokojit práva rezultující z vadného komponentu pomocí práv z vadného plnění.

4. Počátek běhu doby domněnky vadnosti

Dle § 2161 odst. 5 o. z. počíná jednorozhodná doba domněnky vadnosti běžet „od převzetí“ věci. S okamžikem počátku běhu jednorozhodné doby domněnky vadnosti koreluje okamžik, od kterého začíná plynout doba, po kterou podnikatel odpovídá za vady věci. Dle § 2165 odst. 1 o. z. může spotřebitel vytknout vadu, která se na věci projeví v době dvaceti čtyř měsíců „od převzetí“.

III-VO. 6. Auflage. Wien: Verlag Österreich GmbH, 2020, marg. č. 3; usnesení OGH z 15. 3. 2021, sp. zn. 6 Ob 105/20i, bod 22; rozsudek BGH z 12. 10. 2016, sp. zn. VIII ZR 103/15, bod 44.

³⁷ WERTENBRUCH, J. Komentář k § 476. In: WERTENBRUCH, J. – MATTHIESSEN, M. *Soergel Kommentar. Bürgerliches Gesetzbuch. Band 6/2. Schuldrecht 4/2. §§ 454–480*, marg. č. 19. Srov. rovněž rozsudek SD EU ze 4. 6. 2015, ve věci C-497/13, *Faber*, bod 54, nebo důvodovou zprávu k zákonu č. 374/2022 Sb., zvláštní část důvodové zprávy k § 2161 odst. 5 o. z.

³⁸ Srov. především RUCKTESCHLER, A. *Haltbarkeitsgarantie durch die Hintertür*, s. 539 a 540.

³⁹ Shodně Faust, dle něhož domněnka vadnosti „fakticky účinkuje jako záruka za jakost“ (*Haltbarkeitsgarantie*), pokud se prodávajícímu nepodaří prokázat, že nedostatek věci se vyskytl až po přechodu nebezpečí škody na věci. FAUST, F. Komentář k § 477. In: HAU, W. – POSECK, R. *Beck'sche Online-Kommentare. BGB. 62. Edition. 2022*, marg. č. 1 [cit. 2022-08-29]. Dostupné z: <www.beck-online.de>.

⁴⁰ Srov. především RUCKTESCHLER, A. *Haltbarkeitsgarantie durch die Hintertür*, s. 541 a 542. Sám autor však hodnotí takový výsledek aplikace práva negativně a podrobuje rozhodnutí SD EU ve věci *Faber* kritice.

⁴¹ Ke shrnutí rozhodovací praxe Nejvyššího soudu srov. ŠILHÁN, J. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 333–345.

⁴² Takto naposledy NS v rozsudku z 25. 11. 2020, sp. zn. 33 Cdo 1958/2020. Shodně pojímá poškození části věci jinou, v době převzetí věci vadnou částí věci, jako škodu (nikoli jako vadu) německý Spolkový soudní dvůr (tzv. *weiterfressender Mangel* či *Weiterfresserschaden*). Důvodem pro takovou kategorizaci však byly krátké lhůty pro uplatnění práv z vadného plnění a snaha soudů zachovat kupujícímu jeho práva. Praxe Spolkového soudního dvora jinak naráží *de lege lata* na kritiku a literatura převážně pléduje pro to, aby kupující uspokojoval svá práva pramenící z poškození další části věci pomocí práv z vadného plnění [srov. MATUSCHKE-BECKMANN, A. Komentář k § 437. In: MARTINEK, M. (ed.). *Staudinger Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. §§ 433–480 (Kaufrecht)*, marg. č. 67–72].

⁴³ Viz rovněž čl. 9 písm. b) směrnice Rady z 25. 7. 1985 o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se odpovědnosti za vadné výrobky (85/374/EHS).

Spotřebitel převezme věc a jednoroční doba se rozeběhne, převezme-li věc sám spotřebitel nebo učiní-li tak za něj jeho zástupce či posel; tím je také spotřebitelem určený dopravce ve smyslu § 2159 odst. 2 o. z.⁴⁴ Je-li součástí kupní smlouvy povinnost podnikatele provést montáž či instalaci věci, počíná doba domněnky vadnosti běžet až okamžikem provedení montáže či instalace, třebaže by jednotlivé komponenty byly spotřebiteli předány dříve.⁴⁵ Spočívá-li však vada v nesprávném návodu, počíná doba běžet již okamžikem předání věci a návodu k montáži či instalaci.⁴⁶

Zákon výslovně nestanoví, jaké důsledky má pro běh doby domněnky vadnosti, *ocitne-li se spotřebitel v prodlení s převzetím věci*. Zákon pouze v § 2121 odst. 2 o. z. určuje, že prodlení kupujícího s převzetím věci vyvolává co do přechodu nebezpečí škody na věci stejné následky jako převzetí věci. Toto pravidlo musí být analogicky aplikováno na ostatní případy, ve kterých zákon pojí právní následky s převzetím věci. Pokud by se běh doby domněnky vadnosti věci měl rozběhnout až v momentě převzetí věci, třebaže před tím kupující spotřebitel s převzetím prodléval, nechávali bychom na rozhodnutí kupujícího spotřebitele, kdy počne doba běžet a umožnili mu tak čerpat výhody z vlastního protiprávního jednání.⁴⁷ Takové privilegované postavení nelze dovodit ani ze směrnice 2019/771. Ta stanoví, že doba domněnky vadnosti věci počíná běžet „od dodání zboží“. Jak ovšem vysvětluje recitál 38 směrnice 2019/771, význam pojmu „dodání“ mohou určit národní pravidla členských států.⁴⁸ Směrnice proto respektuje princip, dle něhož úprava práv z vadného plnění nemá potlačit pravidla o přechodu nebezpečí škody na věci.⁴⁹

Ocitne-li se proto spotřebitel v prodlení s převzetím věci, počíná doba domněnky vadnosti věci běžet okamžikem, ve kterém se spotřebitel ocitl v prodlení.⁵⁰ Nepřevezme-li spotřebitel věc s odůvodněním, že je věc vadná, musí podnikatel prokázat, že věc byla v době nabídnutí k převzetí bez vad.⁵¹ Postavení podnikatele, jehož plnění odmítl spotřebitel převzít pro tvrzenou vadu, se proto zásadně neliší od postavení podnikatele, vůči němuž spotřebitel vytkl vadu věci v průběhu jednoroční doby.

⁴⁴ Ve výsledku shodně OFNER, H. Komentář k § 924. In: SCHWIMANN, E. – KODEK, G. E. a kol. *ABGB Praxiskommentar. §§ 859–937 ABGB, Allgemeines Vertragsrecht, WucherG*, marg. č. 2.

⁴⁵ Viz recitál 40 směrnice 2019/771. Shodně již dříve WERTENBRUCH, J. Komentář k § 476. In: WERTENBRUCH, J. – MATTHIESSEN, M. *Soergel Kommentar. Bürgerliches Gesetzbuch. Band 6/2. Schuldrecht 4/2. §§ 454–480*, marg. č. 39; TICHÝ, L. – PIPKOVÁ, P. J. – BALARIN, J. *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku*, s. 404 a 405.

⁴⁶ TICHÝ, L. – PIPKOVÁ, P. J. – BALARIN, J. *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku*, s. 405.

⁴⁷ FOGLAR-DEINHARDSTEIN, S. *Die Vermutung der Mangelhaftigkeit gem § 924 ABGB*, s. 124: „Tímto způsobem by byl prodlévající za své prodlení ještě odměněn.“ (přeloženo autorem)

⁴⁸ Proto je také v souladu se směrniceovou úpravou pravidlo § 477 odst. 1 BGB, které váže počátek běhu doby domněnky vadnosti věci nikoli na okamžik předání věci, ale na okamžik přechodu nebezpečí škody na věci.

⁴⁹ Srov. REISCHAUER, R. Komentář k § 924. In: RUMMEL, P. – LUKAS, M. (eds). *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. Teilband §§ 917–937 ABGB (Leistungsstörungenrecht)*, marg. č. 15: „Úkolem práva z vadného plnění není překonat (überspielen) pravidla o přechodu nebezpečí škody na věci (Gefahrtragungsregeln).“ (přeloženo autorem).

⁵⁰ Shodně TICHÝ, L. – PIPKOVÁ, P. J. – BALARIN, J. *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku*, s. 404. Ke stejnému závěru – navzdory textu rakouského zákona, který se tradičně drží textu směrnice – dospívá také rakouská literatura a judikatura. Za všechny srov. usnesení OGH z 15. 2. 2011, sp. zn. 4 Ob 147/10m, bod 6, a literaturu v něm citovanou.

⁵¹ TICHÝ, L. – PIPKOVÁ, P. J. – BALARIN, J. *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku*, s. 404. Tento závěr vyplývá nejen z analogické aplikace § 2161 odst. 5 o. z., ale také z obecné úpravy, neboť prodlení věřitele (zde spotřebitele) prokazuje dlužník (zde podnikatel). Srov. REISCHAUER, R. Komentář k § 924. In: RUMMEL, P. – LUKAS, M. (eds). *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. Teilband §§ 917–937 ABGB (Leistungsstörungenrecht)*, marg. č. 16. MATUSCHKE-BECKMANN, A. Komentář k § 476. In: MARTINEK, M. (ed.). *Staudinger Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. §§ 433–480 (Kaufrecht)*, marg. č. 21.

5. Přerušení a běh nové doby domněnky vadnosti

Ustanovení § 2161 odst. 5 o. z. věta druhá stanoví, že vytkl-li spotřebitel vadu oprávněně, doba domněnky vadnosti neběží „*po dobu, po kterou kupující nemůže věc užívat*“. Tato úprava koresponduje s obecným § 1922 odst. 2 o. z., jenž shodným způsobem staví lhůtu pro vytknutí vady, a § 2165 odst. 4 o. z. stavící dobu, po kterou prodávající podnikatel odpovídá za vadu věci. Ustanovení reflektují, že vady se zásadně projevují užíváním věci.⁵² Nemůže-li proto kupující věc užívat, přichází o možnost zjistit vadu věci a nesmí mu plynout ani doba domněnky vadnosti věci, lhůta k vytknutí vady a doba, po kterou prodávající podnikatel odpovídá za vadu věci.

Ustanovení § 2161 odst. 5 o. z. věty druhé upravuje pouze stavení doby domněnky vadnosti věci. Podle způsobu uspokojení práv z vadného plnění musíme rozlišovat další osud této doby. Jak bylo rozebráno v úvodu příspěvku, zákonodárce zavedl domněnku vadnosti věci s odůvodněním, že podnikatel je spíše schopen prokázat neexistenci vady věci v době převzetí než spotřebitel její existenci (viz výše část 2). Ve shodně nerovném postavení se spotřebitel a podnikatel nacházejí, pokud podnikatel odstranil vadu věci *dodáním nové věci*. Dodáním nové věci proto počíná běžet nová jednoroční doba domněnky vadnosti.⁵³ Jsou-li práva z vadného plnění uspokojena *opravou věci*, musíme rozlišovat vadu věci, která byla vytknuta, a jiné (zpravidla stále ještě skryté) vady, které vytknuty nebyly. Ustanovení § 2161 odst. 5 o. z. tehdy reguluje běh času pouze co do vad věci, které nebyly vytknuty. Vytkne-li například spotřebitel po šesti měsících vadu automobilu spočívající v nefunkční klimatizaci, automobil předá prodávajícímu k opravě a ten mu jej měsíc poté vrátí, neběží po dobu jednoho měsíce doba domněnky vadnosti pro zbylé komponenty automobilu. Spotřebitel se proto bude moci ještě třináctý měsíc od původního převzetí automobilu dovolat domněnky vadnosti jeho motoru. Co do opraveného komponentu se však okamžikem předání opravené věci rozebíhá opět nová, jednoroční doba domněnky vadnosti. Důvod je shodný jako při odstranění vady věci dodáním věci nové. *Ratio* založení domněnky vadnosti věci se uplatní i u opravené části věci, neboť pro podnikatele je zásadně jednodušší prokázat řádnost odstranění vady věci než pro spotřebitele prokázat, že oprava řádně provedena nebyla.⁵⁴ Jsou-li práva z vadného plnění uspokojena *přiměřenou slevou z kupní ceny*, je spotřebitelovo právo z vadného plnění co do dílčí vady zcela konzumováno a doba domněnky vadnosti věci co do vytknuté vady znovu neběží.

Totožný osud jako doba domněnky vadnosti věci má podle mého názoru také doba, po kterou podnikatel odpovídá za vadu věci (§ 2165 odst. 1 o. z.) a s tím korespondující lhůta pro vytknutí vady a uplatnění práv z vadného plnění.⁵⁵

⁵² Shodně ve vztahu k vytknutí vady věci POROD, J. Komentář k § 1922. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník*, marg. č. 4.

⁵³ LORENZ, S. Komentář k § 477. In: WESTERMANN, H. P. (ed.). *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB. Band 4/1: §§ 433–480, Finanzierungsleasing, CISG*, marg. č. 14; REISCHAUER, R. Komentář k § 924. In: RUMMEL, P. – LUKAS, M. (eds). *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. Teilband §§ 917–937 ABGB (Leistungsstörungenrecht)*, marg. č. 8; TICHÝ, L. – PIPKOVÁ, P. J. – BALARIN, J. *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku*, s. 404 a 405.

⁵⁴ WERTENBRUCH, J. Komentář k § 476. In: WERTENBRUCH, J. – MATTHIESSEN, M. *Soergel Kommentar. Bürgerliches Gesetzbuch. Band 6/2. Schuldrecht 4/2. §§ 454–480*, marg. č. 41; REISCHAUER, R. Komentář k § 924. In: RUMMEL, P. – LUKAS, M. (eds). *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. Teilband §§ 917–937 ABGB (Leistungsstörungenrecht)*, marg. č. 7 a REISCHAUER, R. Komentář k § 932. *Ibidem*, marg. č. 277.

⁵⁵ Doba trvání domněnky vadnosti věci nemusí nutně korelovat s trváním doby, po kterou podnikatel odpovídá za vadu

6. Obrana podnikatele proti uplatnění domněnky vadnosti

Domněnka vadnosti se dle čl. 11 odst. 1 směrnice 2019/771 neuplatní, jestliže je i) prokázáno, že věc vadou v době převzetí netrpěla, nebo je ii) domněnka neslučitelná s povahou zboží nebo s povahou nesouladu. Ustanovení § 2161 odst. 5 o. z. upravuje první z výjimek tím, že pravidlo formuluje jako vyvratitelnou domněnku. Druhou výjimku zákon normuje výslovně a pouze ji terminologicky přizpůsobuje zbytku českého předpisu.

Obě formy podnikatelovy obrany musíme důsledně rozlišovat, neboť pro jejich uplatnění jsou stanoveny odlišné předpoklady a s oběma se pojí odlišná míra důkazu. V soudním sporu se soud musí nejprve zabývat otázkou neslučitelnosti domněnky vadnosti s povahou věci (zboží) a vady. Teprve dospěje-li k závěru, že uplatnění domněnky vadnosti není neslučitelné s povahou věci (zboží) a vady, měl by přistoupit k posouzení, zda se podnikateli podařilo domněnku vadnosti věci vyvrátit.⁵⁶ Protože však porozumění, za jakých podmínek může podnikatel vyvrátit domněnku vadnosti věci, je nezbytné pro výklad výjimek spočívající v neslučitelnosti domněnky s povahou věci (zboží) a vady, zabývám se níže nejprve vyvrácením domněnky vadnosti.

6.1 Důkaz, že věc netrpěla vytknutou vadou

Aby podnikatel vyvrátil domněnku vadnosti věci, musí podat důkaz opaku (§ 133 o. s. ř.). Podnikatel proto musí prokázat, že věc v okamžiku převzetí netrpěla vadou, kterou spotřebitel vytkl a jež se projevila v průběhu jednoho roku od převzetí věci. Jak vyplývá z rozhodnutí Soudního dvora ve věci *Faber*, prodávající musí takto rovněž prokázat, že vytknutá vada se na věci nevyskytovala ani v „zárodečném stádiu“. Ačkoli se proto důkazní povinnost podnikatele vztahuje k vytknuté vadě a prodávající nemusí prokazovat, že věc byla v době převzetí bezvadná,⁵⁷ důkazní břemeno unese podnikatel zpravidla pouze tehdy, prokáže-li, že příčina vytknuté vady (např. nefunkční obraz televizoru) leží na straně kupujících.

Jak vyplývá také z textu směrnice 2019/771, nepostačí, pokud podnikatel pouze vyvolá (třeba i závažné) pochybnosti o tom, zda věc trpěla vytknutou vadou již při převzetí věci.⁵⁸

věci, lhůty pro vytknutí vady a lhůty uplatnění práv z vadného plnění [srov. LORENZ, S. Komentář k § 477. In: WESTERMANN, H. P. (ed.). *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB. Band 4/1: §§ 433–480, Finanzierungsleasing, CISG*, marg. č. 14]. Lepší argumenty však podle mého soudu hovoří pro jejich korelaci, a tedy aby v případě dodání nové věci počaly uvedené lhůty a doba běžet znovu co do celého předmětu plnění a v případě opravy věci co do opravené části [v rakouském právu ve vztahu k lhůtě pro uplatnění práv z vadného plnění srov. REISCHAUER, R. Komentář k § 933. In: RUMMEL, P. – LUKAS, M. (eds). *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. Teilband §§ 917–937 ABGB (Leistungsstörungenrecht)*, marg. č. 123 až 131]. Závěr NS z rozsudku z 29. 10. 2020, sp. zn. 33 Cdo 416/2020, není na zde rozebíranou problematiku aplikovatelný, neboť se soud nezabýval otázkou přerušení a běhu nové lhůty pro uplatnění práv z vadného plnění, ale lhůty pro uplatnění práv ze záruční odpovědnosti.

⁵⁶ WERTENBRUCH, J. Komentář k § 476. In: WERTENBRUCH, J. – MATTHIESSEN, M. *Soergel Kommentar. Bürgerliches Gesetzbuch. Band 6/2. Schuldrecht 4/2. §§ 454–480*, marg. č. 7.

⁵⁷ LORENZ, S. Komentář k § 477. In: WESTERMANN, H. P. (ed.). *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB. Band 4/1: §§ 433–480, Finanzierungsleasing, CISG*, marg. č. 27.

⁵⁸ TICHÝ, L. – PIPKOVÁ, P. J. – BALARIN, J. *Kupní smlouva v novém občanském zákoníku*, s. 405; LORENZ, S. Komentář k § 477. In: WESTERMANN, H. P. (ed.). *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB. Band 4/1: §§ 433–480, Finanzierungsleasing, CISG*, marg. č. 27. Rozsudek BGH z 29. 3. 2006, sp. zn. VIII ZR 173/05, body 38 a 39. Obecně k míře důkazu při aplikaci hmotněprávní úpravy upravující vyvratitelnou domněnku srov. usnesení Nejvyššího soudu z 30. 4. 2015, sp. zn. 29 Cdo 3902/2012.

Zmaří-li spotřebitel podání důkazu opaku (zejména tím, že zničí zakoupenou věc), musí toto soud zohlednit při volném hodnocení důkazů.⁵⁹ Zmaří-li spotřebitel podání důkazu opaku úmyslně, soud by zásadně neměl spotřebiteli umožnit dovolat se domněnky vadnosti věci; spotřebitel proto bude muset prokázat, že věc v době převzetí trpěla vytykanou vadou. Zmaří-li spotřebitel podání důkazu z nedbalosti, měl by soud zásadně považovat již tehdy za prokázané, že věc netrpěla vytknutou vadou, podá-li podnikatel důkaz *prima facie*, že s ohledem na okolnosti konkrétního případu (zejména povahu vytkené vady) a obecné životní zkušenosti lze usuzovat na to, že věc v době převzetí vytknutou vadou netrpěla.⁶⁰ Je-li však věc zničena v důsledku vytknuté vady, zmaření důkazu tíží podnikatele jako osobu zatíženou důkazním břemenem neexistence vady věci v době jejího předání.⁶¹

Pravidlo domněnky vadnosti věci pobízí podnikatele, aby upravil prodejní proces tak, aby minimalizoval riziko, že se spotřebitel úspěšně dovolá domněnky vadnosti věci, třebaže věc nebyla v době převzetí vadná.

Podnikatel může především podmínit předání věci podpisem *předávacího protokolu*. Takové podmínění předání věci nebrání § 1814 odst. 1 písm. m) o. z. Ten nově zakazuje ujednání, jež „omezují důkazní prostředky, které má spotřebitel k dispozici, nebo ukládají spotřebiteli povinnost prokázat skutečnosti, které by podle zákona měl prokázat podnikatel“. Protože je citované ustanovení zařazeno v prvním odstavci § 1814 o. z., je ujednání protivíci se takovému zákazu nepoctivé (dříve „nepřiměřené“), aniž by byla prováděna jeho obsahová kontrola. Ujednání o podmínění předání věci podpisem předávacího protokolu ani předávací protokol samotný se přesto citovanému zákazu neprotiví. Vyplývá však z něj, že ve spotřebitelských vztazích nelze s předávacím protokolem spojovat obrácení důkazního břemene.⁶² To bude nadále ležet na podnikateli a předávací protokol a skutečnosti v něm uváděné budou předmětem volného hodnocení důkazů.⁶³ Ujednání o podmínění předání věci podpisem předávacího protokolu i předávací protokol samotný tak podléhají „pouze“ obecnému testu poctivosti dle § 1813 o. z.⁶⁴

Jako vhodný důkazní prostředek může sloužit například podnikatelem připravený předávací protokol, ve kterém spotřebitel potvrdí, že obdržel v protokolu uvedený předmět

⁵⁹ Obecně k zmaření důkazu srov. LAVICKÝ, P. Soudcovské dotváření pravidel dělení důkazního břemena. *Právník*. 2018, roč. 157, č. 4, s. 314–319. Sám autor však preferuje zohlednit zmaření důkazů při volném hodnocení důkazů a neorientovat se podle míry zavinění zmaření důkazu (viz ibidem, s. 317).

⁶⁰ Takto WERTENBRUCH, J. Komentář k § 476. In: WERTENBRUCH, J. – MATTHIESSEN, M. *Soergel Kommentar. Bürgerliches Gesetzbuch. Band 6/2. Schuldrecht 4/2. §§ 454–480*, marg. č. 86. Ve vztahu k zmaření důkazu opaku z nedbalosti srov. rozsudek BGH z 23. 11. 2005, sp. zn. VIII ZR 43/05, body 30 an.

⁶¹ Srov. především skutkové okolnosti rozsudku SD EU ze 4. 6. 2015, ve věci C-497/13, *Faber*.

⁶² Ustanovení § 1949 odst. 2 o. z. umožňuje dlužníku podmínit poskytnutí plnění vystavením kvitance ze strany věřitele. Český občanský zákoník neomezuje právo dlužníka na vystavení kvitance při peněžitém plnění, ale může jej takto podmínit i dlužník dluhu nepeněžitého. Domnívám se proto, že předávací protokol bude začasť možné právně hodnotit jako zvláštní druh kvitance. Ke kvitanci a obrácení důkazního břemene srov. ŠILHÁN, J. Komentář k § 1949. In: HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, marg. č. 2 a 3 [cit. 2022-08-29]. Dostupné z: <beck-online.cz>; VANČUROVÁ, K. Komentář k § 1949. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník*, marg. č. 1. Stranou přitom nechávám rozbor, zda zákon s kvitancí spojuje důkazní domněnky a případně zda podle obecné úpravy zakládá kvitance domněnku splnění dluhu nebo domněnku řádného splnění dluhu.

⁶³ Srov. v poměrech staré právní úpravy ve vztahu ke kvitanci usnesení NS z 26. 9. 2017, sp. zn. 28 Cdo 1240/2017. Srov. rovněž HULMÁK, M. *Kontrola cenových ujednání ve spotřebitelských smlouvách*. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 14.

⁶⁴ Srov. HULMÁK, M. *Kontrola cenových ujednání ve spotřebitelských smlouvách*, s. 14.

plnění (nebyl plněn *aliud*, případně bylo plněno sjednané množství) a že věc netrpí jinými zjevnými vadami, které jsou v protokolu jasně a srozumitelně vyčteny (§ 1811 o. z.) a o jejichž neexistenci podnikatel spotřebitele při převzetí přesvědčí.⁶⁵ Předávací protokol napak zásadně nebude moci sloužit jako důkazní prostředek pro prokázání bezvadnosti věci co do skrytých vad.⁶⁶

Vyhotovení předávacího protokolu může být v praxi významné zejména v případě zásilkového prodeje. Při stacionárním prodeji se bude moci podnikatel začasté dovolat neslučitelnosti domněnky vady věci s povahou vady, neboť lze mít za to, že by spotřebitel věc trpící zjevnou vadou nepřevzal (k tomu ještě níže).

6.2 Neslučitelnost domněnky vadnosti s povahou věci (zboží) a povahou vady – obecná východiska

Domněnka vadnosti věci se dle § 2165 odst. 5 o. z. neuplatní, pokud to „*vylučuje povaha věci [zboží] nebo vady*“. Zákon zde přebírá negativní podmínku upravenou v čl. 11 odst. 1 směrnice 2019/771, dle níž se domněnka vadnosti neaplikuje, je-li „*neslučitelná s povahou zboží nebo s povahou nesouladu*“.

Již text směrnice 2019/771 naznačuje, že vyloučení uplatnění domněnky vadnosti by mělo být výjimečné. Dle textu směrnice nepostačí, nelze-li po podnikateli její uplatnění „*spravedlivě požadovat*“, ale domněnka musí být „*neslučitelná*“ (*unvereinbar, incompatible*) s povahou věci (zboží) nebo vady.⁶⁷ S jazykovým výkladem koresponduje výklad teleologický. Jak bylo rozebíráno výše, výjimky z pravidla o domněnce vadnosti věci musí být vykládány restriktivně, aby se spotřebitel mohl domněnky vadnosti dovolat v co možná nejvíce případech.⁶⁸

Ustanovení zakládající domněnku vadnosti proto nelze rozumět jako pouhou kodifikaci důkazu *prima facie*. Její aplikace není vyloučena již proto, že věc (zboží) či vada je takové povahy, že pravděpodobnost, že vada existovala v době převzetí věci, je obdobně vysoká, jako že vada vznikla až později.⁶⁹ Pravidlo o domněnce vadnosti bylo zavedeno

⁶⁵ Obdobně v souvislosti s kvitancí týkající se úplnosti přístroje REISCHAUER, R. Komentář k § 924. In: RUMMEL, P. – LUKAS, M. (eds). *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. Teilband §§ 917–937 ABGB (Leistungsstörungenrecht)*, marg. č. 115. Obdobně J. Wertenbruch, dle něhož podpis předávacího protokolu spotřebitelem, který si před podpisem věc prohlédl a ověřil (*besichtigt und geprüft*), zpravidla dokládá, že věc netrpěla navenek zřejmými nedostatky. Tím se může dle autora předejít sporu o okamžik vzniku zjevných vnějších poškození a může podnikateli pomoci vyloučit domněnku vadnosti věci co do jejích zjevných vad (WERTENBRUCH, J. Komentář k § 476. In: WERTENBRUCH, J. – MATTHIESSEN, M. *Soergel Kommentar. Bürgerliches Gesetzbuch. Band 6/2. Schuldrecht 4/2. §§ 454–480*, marg. č. 27, 83 a 84).

⁶⁶ WERTENBRUCH, J. Komentář k § 476. In: WERTENBRUCH, J. – MATTHIESSEN, M. *Soergel Kommentar. Bürgerliches Gesetzbuch. Band 6/2. Schuldrecht 4/2. §§ 454–480*, marg. č. 84.

⁶⁷ Srov. obdobnou argumentaci od BYDLINSKI, P. Komentář k § 924. In: KOZIOL, H. – BYDLINSKI, P. – BOLLENBERGER, R. a kol. *Kurzkommentar zum ABGB. Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch, Ehegesetz, Konsumentenschutzgesetz, IPR-Gesetz, Rom I, Rom II und Rom III-VO*, marg. č. 4.

⁶⁸ Viz literaturu v poznámce pod čarou č. 23.

⁶⁹ REISCHAUER, R. Komentář k § 924. In: RUMMEL, P. – LUKAS, M. (eds). *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. Teilband §§ 917–937 ABGB (Leistungsstörungenrecht)*, marg. č. 134. Srov. rozsudek BGH z 14. 9. 2005, sp. zn. VIII ZR 363/04, bod 38: „*Již ze znění tohoto ustanovení vyplývá, že by uplatnění domněnky ve prospěch kupujícího mělo být pravidlem a měla by být [její aplikace – pozn. autora] vyloučena pouze ve výjimečných případech vzhledem k povaze věci nebo vady. S tímto vztahem pravidla a výjimky (Regel-Ausnahme-Verhältnis) by bylo neslučitelné, kdyby se domněnka neměla uplatnit v případě vady, která se může vyskytnout kdykoli, a neexistuje tedy dostatečná*

právě pro případy, ve kterých nelze bezpečně prokázat, zda se vada vyskytovala na věci v době převzetí.⁷⁰ Nepříznivé následky stavu *non liquet* má nést podnikatel, nikoli spotřebitel. Aplikaci domněnky vadnosti proto nelze vylučovat s poukazem na objektivní důkazní nouzi podnikatele,⁷¹ zvláště pokud by se v zrcadlově shodné důkazní nouzi ocitl spotřebitel, jestliže by on měl prokazovat, že vada existovala v době převzetí.

Námítku neslučitelnosti domněnky vadnosti s povahou věci (zboží) či vady musíme současně odlišovat od důkazu, že věc v době převzetí netrpěla vytknutou vadou (výše část 6.1). Pro dovolání se neslučitelnosti domněnky vadnosti s povahou věci (zboží) či vady nemusí podnikatel prokázat, že věc byla bezvadná. V opačném případě by se stala první námítka (důkaz neexistence vadnosti věci v době převzetí) obsoletní.⁷² Na straně druhé, a jak bylo právě uvedeno, pro závěr o neslučitelnosti domněnky vadnosti s povahou věci (zboží) či její vady nepostačí prokázat, že pravděpodobnost, že se vada na věci vyskytovala při převzetí věci, je stejně vysoká jako pravděpodobnost, že se vada vyskytla později. Podnikatel proto musí *podat důkaz prima facie, že podle obecných zkušeností spočívá vytknutá vada s ohledem na povahu věci (zboží) či vady s převažující pravděpodobností v okolnosti, která nastala po předání věci.*⁷³

Důvodová zpráva k novelizačnímu zákonu č. 374/2022 Sb., ale také recitál 45 směrnice 2019/771 uvádějí jako příklady možné neslučitelnosti domněnky vadnosti s povahou věci (zboží) rychle se kazící zboží (např. květiny) či předměty určené k jednorázovému použití. Souhlasím, že u takových věcí se bude moci podnikatel začasť dovolat neslučitelnosti domněnky vadnosti s povahou věci (zboží). Vysvětlení obsažené ve směrnici i důvodové zprávě k novelizačnímu zákonu však nelze rozumět tak, že by u rychle kazících se věcí či předmětů určených k jednorázovému použití byla aplikace domněnky vadnosti paušálně vyloučena.⁷⁴ K absurdnímu výsledku aplikace práva by zajisté vedlo, pokud by se spotře-

pravděpodobnost, že se vyskytovala již v době přechodu nebezpečí škody na věci. Pravidlo domněnky [vadnosti věci – pozn. autora] by se pak neuplatnilo právě v těch případech, kdy nelze spolehlivě určit okamžik vzniku vady. Takové omezení přenosu důkazního břemene by do značné míry vyprázdnilo ochranu spotřebitele, kterou pravidlo zamýšlí.“ (přeloženo autorem)

⁷⁰ MATUSCHE-BECKMANN, A. Komentář k § 476. In: MARTINEK, M. (ed.). *Staudinger Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. §§ 433–480 (Kaufrecht)*, marg. č. 36; rozsudek BGH z 29. 3. 2006, sp. zn. VIII ZR 173/05, bod 32.

⁷¹ WERTENBRUCH, J. Komentář k § 476. In: WERTENBRUCH, J. – MATTHIESSEN, M. *Soergel Kommentar. Bürgerliches Gesetzbuch. Band 6/2. Schuldrecht 4/2. §§ 454–480*, marg. č. 81.

⁷² LORENZ, S. Komentář k § 477. In: WESTERMANN, H. P. (ed.). *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB. Band 4/1: §§ 433–480, Finanzierungsleasing, CISG*, marg. č. 17; REISCHAUER, R. Komentář k § 924. In: RUMMEL, P. – LUKAS, M. (eds). *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. Teilband §§ 917–937 ABGB (Leistungsstörungenrecht)*, marg. č. 128 a 130.

⁷³ MATUSCHE-BECKMANN, A. Komentář k § 476. In: MARTINEK, M. (ed.). *Staudinger Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. §§ 433–480 (Kaufrecht)*, marg. č. 37; REISCHAUER, R. Komentář k § 924. In: RUMMEL, P. – LUKAS, M. (eds). *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. Teilband §§ 917–937 ABGB (Leistungsstörungenrecht)*, marg. č. 129–133.

⁷⁴ Shodně aplikují domněnku vadnosti věci na rychle se kazící věci a odmítají paušální vyloučení její aplikace například WERTENBRUCH, J. Komentář k § 476. In: WERTENBRUCH, J. – MATTHIESSEN, M. *Soergel Kommentar. Bürgerliches Gesetzbuch. Band 6/2. Schuldrecht 4/2. §§ 454–480*, marg. č. 58; MATUSCHE-BECKMANN, A. Komentář k § 476. In: MARTINEK, M. (ed.). *Staudinger Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. §§ 433–480 (Kaufrecht)*, marg. č. 41; BYDLINSKI, P. Komentář k § 924. In: KOZIOL, H. – BYDLINSKI, P. – BOLLENBERGER, R. a kol. *Kurzkommentar zum ABGB. Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch, Ehegesetz, Konsumentenschutzgesetz, IPR-Gesetz, Rom I-, Rom II und Rom III-VO*, marg. č. 6. Nutno dodat, že z odpovědi Evropské komise na dotaz člena Evropského parlamentu se spíše podává, že komise vykládala shodné pravidlo obsažené ve směrnici 1999/44 právě tak, že rychle kazící se věci mají být z působnosti pravidla o domněnce vadnosti paušálně vyloučeny (srov. otázku čj. E-4085/2003 a odpověď na ni. Odpověď je dostupná z: <https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-5-2003-4085-ASW_EN.html>).

bitel mohl po čtyřech měsících dovolat domněnky vadnosti u mléka spočívající v tom, že je mléko zkyslé, nebo že jednorázové kontaktní čočky jsou použité. Není však důvod vylučovat uplatnění domněnky vadnosti například v situaci, kdy se spotřebitel v den, kdy mu byla věc doručena prostřednictvím poštovního doručovatele, dovolá domněnky vadnosti spočívající tom, že obdržel mléko o menším objemu (kvantitativní vada) nebo jiný druh kontaktních čoček (plnění *in aliud*). Pro podnikatele může být jisté v konkrétním případě obtížné prokázat bezvadné splnění. Případná důkazní nouze však není odůvodněna povahou zboží, ale povahou vady, a byla by bývala zrcadlově shodná u spotřebitele, pokud by měl on prokazovat, že věc trpěla při převzetí vytykány vadami. Opakuji, že právě toho jej však chce pravidlo o domněnce vadnosti věci ušetřit a tíživý následek *non liquet* přenést na podnikatele. Pokud by nadto například životnost věci měla sama o sobě postačit k závěru, že povaha věci (zboží) vylučuje uplatnění domněnky vadnosti, musela by být aplikace domněnky vyloučena u všech věcí, jejichž životnost činí méně než jeden rok.⁷⁵ Tím by však bylo z působnosti pravidla vyloučeno nepřiměřeně velké množství zboží. Lze nadto předpokládat, že pokud by (evropský) zákonodárce chtěl vyloučit aplikaci domněnky vadnosti u věcí, jejichž životnost je kratší než jeden rok, byl by takovou výjimku v textu předpisu výslovně vyjádřil.

Uplatnění domněnky vadnosti věci proto není z povahy věci (zboží) vyloučeno nejen u rychle se kazících věcí či věcí určených k jednorázovému použití, ale ani například u použitých věcí⁷⁶ či zvířat.⁷⁷

6.3 Neslučitelnost domněnky s povahou věci (zboží) a povahou vady – skupiny typových případů

Vypozorovat lze tři skupiny typových případů, ve kterých bude uplatnění domněnky vadnosti neslučitelné s povahou věci (zboží) či vady. První, ve které bude důvod neslučitelnosti spočívat převážně⁷⁸ v typických vlastnostech věci (zboží), a druhou, v níž bude důvod spočívat převážně v povaze vady. V obou těchto skupinách případů zásadně postačí podnikateli poukázat na okolnosti, za kterých spotřebitel věc převzal a vytkl vadu, aby ty postačily k závěru, že dle obecných zkušeností je uplatnění domněnky vadnosti neslučitelné s povahou věci (zboží) či vady. Ve třetí, v praxi nejpočetnější skupině případů, bude vyloučení domněnky vadnosti rezultovat ze zohlednění obou aspektů [povahy věci (zboží) i povahy vady] a podnikatel bude muset podat důkaz, proč v konkrétním případě

⁷⁵ Shodně argumentuje P. Bydlinští ještě ve vztahu k šestiměsíční době. Autor uvádí, že rychle kazící se věci nejsou *per se* z uplatnění domněnky vyloučeny a posouzení, zda je domněnka vadnosti věci neslučitelná s povahou věci (zboží), je nutné zkoumat ve vztahu k okamžiku, ke kterému se vada projevila (BYDLINSKI, P. Komentář k § 924. In: KOZIOL, H. – BYDLINSKI, P. – BOLLENBERGER, R. a kol. *Kurzkommentar zum ABGB. Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch, Ehegesetz, Konsumentenschutzgesetz, IPR-Gesetz, Rom I-, Rom II und Rom III-VO*, marg. č. 7).

⁷⁶ Srov. rozsudek BGH z 14. 9. 2005, sp. zn. VIII ZR 363/04, bod 36; usnesení OGH z 16. 2. 2006, sp. zn. 6 Ob 272/05a, bod 4.3; stanovisko generálního advokáta Szpunara z 6. 4. 2017, ve věci C-133/16, *Ferenschild*, bod 91.

⁷⁷ Srov. rozsudek BGH z 29. 3. 2006, sp. zn. VIII ZR 173/05, body 28 an., nebo usnesení OGH z 10. 7. 2007, sp. zn. 4 Ob 104/07h, bod 5.1.

⁷⁸ Také u první skupiny typových případů však nelze uplatnění domněnky vadnosti vyloučit toliko s poukazem na povahu věci (zboží) a neslučitelnost domněnky je třeba posuzovat také s ohledem na vytkanou vadu. Jinými slovy, sama povaha věci (zboží) nemůže být důvodem vyloučení aplikace domněnky vadnosti věci (v podrobnostech viz WERTENBRUCH, J. Komentář k § 477. In: WERTENBRUCH, J. – MATTHIESSEN, M. *Soergel Kommentar. Bürgerliches Gesetzbuch. Band 6/2. Schuldrecht 4/2. §§ 454–480*, marg. č. 47).

s převažující pravděpodobností spočívá vytknutá vada s ohledem na povahu věci (zboží) a vady v okolnosti, která nastala po předání věci.⁷⁹

První, výše již nastíněnou, typovou skupinu představují případy, ve kterých spotřebitel vytkne vadu věci pramenící z její *omezené životnosti nebo funkčnosti* poté, co její životnost či funkčnost uplynula. Má-li například věc životnost dvou týdnů a spotřebitel vytkne vadu po uplynutí týdnů tří, bude uplatnění domněnky vadnosti věci neslučitelné s povahou věci (zboží).⁸⁰

Druhou skupinu představují především případy, ve kterých je domněnka vadnosti uplatněna ve vztahu k vadě, jež musela být spotřebiteli nevybavenému odbornými znalostmi *zřejmá na první pohled již při převzetí věci*, a spotřebitel přesto zboží převzal. Obecné životní zkušenosti hovoří pro to, že spotřebitel věc trpící takovou zjevnou vadou nepřevzme nebo ji převezme s výhradou; pro oblast smlouvy o dílo tuto životní zkušenost kodifikuje zákon (§ 2605 odst. 2 o. z.).⁸¹ Převezme-li proto spotřebitel bez výhrad věc a později vytkne zjevnou vadu, která musela při převzetí „bít do očí“,⁸² lze usuzovat, že věc takovou vadou v době převzetí netrpěla.⁸³ Spotřebitel se proto zásadně nebude moci úspěšně dovolat domněnky vadnosti, vytkne-li například vadu spočívající v nápadném vnějším poškození,⁸⁴ v plnění jiné věci (*aliud*) nebo v plnění nápadně menšího množství věci,⁸⁵ a učiní tak poté, co věc bez výhrad převzal, třebaže takový nedostatek byl pro průměrného spotřebitele bez obtíží seznatelný. Nemá-li spotřebitel možnost si věc při převzetí prohlédnout či vyzkoušet (například při poštovním doručování), bude slučitelnost domněnky vadnosti s povahou vady záviset na dalších okolnostech konkrétního případu, zejména na povaze zjevné vady a době, po které spotřebitel zjevnou vadu vytkne. Čím delší doba uplyne od převzetí věci, tím spíše si mohl spotřebitel věc prohlédnout a vyzkoušet a tím spíše nedostatek věci spočívá v okolnosti, která nastala po převzetí věci.⁸⁶

⁷⁹ K obdobnému dělení srov. REISCHAUER, R. Komentář k § 924. In: RUMMEL, P. – LUKAS, M. (eds). *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. Teilband §§ 917–937 ABGB (Leistungsstörungenrecht)*, marg. č. 72–83.

⁸⁰ BYDLINSKI, P. Komentář k § 924. In: KOZIOL, H. – BYDLINSKI, P. – BOLLENBERGER, R. a kol. *Kurzkommentar zum ABGB. Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch, Ehegesetz, Konsumentenschutzgesetz, IPR-Gesetz, Rom I-, Rom II und Rom III-VO*, marg. č. 7.

⁸¹ K tomuto ustanovení viz KOLMAČKA, V. Zjevné vady díla při převzetí (§ 2605 odst. 2 ObčZ). Pocta k 70. narozeninám Josefa Bejčka. *Právní rozhledy*, 2022, č. 19, s. 649 an.

⁸² WERTENBRUCH, J. Komentář k § 476. In: WERTENBRUCH, J. – MATTHIESSEN, M. *Soergel Kommentar. Bürgerliches Gesetzbuch. Band 6/2. Schuldrecht 4/2. §§ 454–480*, marg. č. 56.

⁸³ Rozsudek BGH z 14. 9. 2005, sp. zn. VIII ZR 363/04, bod 41; LORENZ, S. Komentář k § 477. In: WESTERMANN, H. P. (ed.). *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB. Band 4/1: §§ 433–480, Finanzierungsleasing, CISG*, marg. č. 19; REISCHAUER, R. Komentář k § 924. In: RUMMEL, P. – LUKAS, M. (eds). *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. Teilband §§ 917–937 ABGB (Leistungsstörungenrecht)*, marg. č. 135.

⁸⁴ MATUSCHE-BECKMANN, A. Komentář k § 476. In: MARTINEK, M. (ed.). *Staudinger Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. §§ 433–480 (Kaufrecht)*, marg. č. 46. Příkladem může být vada spočívající ve velkých škrábnacích na karoserii automobilu nebo skvrny na sedadle automobilu (příklady dle WERTENBRUCH, J. Komentář k § 477. In: WERTENBRUCH, J. – MATTHIESSEN, M. *Soergel Kommentar. Bürgerliches Gesetzbuch. Band 6/2. Schuldrecht 4/2. §§ 454–480*, marg. č. 53).

⁸⁵ MATUSCHE-BECKMANN, A. Komentář k § 476. In: MARTINEK, M. (ed.). *Staudinger Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. §§ 433–480 (Kaufrecht)*, marg. č. 48.

⁸⁶ REISCHAUER, R. Komentář k § 924. In: RUMMEL, P. – LUKAS, M. (eds). *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. Teilband §§ 917–937 ABGB (Leistungsstörungenrecht)*, marg. č. 132. Shodně v souvislosti s kvantitativní vadou LORENZ, S. Komentář k § 477. In: WESTERMANN, H. P. (ed.). *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB. Band 4/1: §§ 433–480, Finanzierungsleasing, CISG*, marg. č. 23; shodně v souvislosti s plněním *in aliud* WERTENBRUCH, J. Komentář k § 476. In: WERTENBRUCH, J. – MATTHIESSEN, M. *Soergel Kommentar. Bürgerliches Gesetzbuch. Band 6/2. Schuldrecht 4/2. §§ 454–480*, marg. č. 64.

Třetí, nesourodou skupinu případů tvoří situace, u kterých bude neslučitelnost domněnky vadnosti pramenit z *povahy věci (zboží) a současně z povahy vady* a u níž bude muset podnikatel tvrdit a prokázat další okolnosti, které svědčí v neprospěch uplatnění domněnky vadnosti. Příkladem může být uplatnění domněnky vadnosti u nového automobilu, u něhož spotřebitel po několika měsících po převzetí vytkne vadu brzdových destiček. Opakuji, že proti uplatnění práv z vadného plnění se podnikatel může bránit podáním důkazu opaku o tom, že brzdové destičky byly v době předání automobilu bezvadné (výše část 6.1). Alternativně postačí podnikateli vyloučit aplikaci domněnky vadnosti tím, že podá důkaz *prima facie*, že uplatnění domněnky je neslučitelné s povahou automobilu a jeho vady. Takový důkaz *prima facie* může představovat důkaz o tom, že vytknutý nedostatek automobilu je důsledkem obzvláště intenzivního užívání automobilu, který by se při obvyklém užívání neprojevil.⁸⁷ Proti tomuto důkazu *prima facie* může spotřebitel podat protidůkaz, kterým i) zpochybní vnitřní přesvědčení soudce, že došlo ke skutečnosti, na jejichž základě bylo přesunuto důkazní břemeno, nebo ii) doloží, že s obdobnou pravděpodobností, s jakou představil podnikatel důkaz *prima facie*, se mohla vada na věci vyskytovat již při převzetí věci.⁸⁸ Spotřebitel tak v naznačeném příkladu může argumentovat, že automobil neuvžíval obzvláště intenzivně nebo že podle výsledků nezávislých testů konkrétní typ automobilu pravidelně trpí špatnými brzdovými destičkami.⁸⁹

Obdobně bude moci podnikatel vyloučit aplikaci domněnky vadnosti důkazem *prima facie* (a nebude muset snášet důkaz opaku o tom, že věc netrpěla vytknutou vadou v době převzetí), je-li věc opotřebena způsobem odpovídajícím jejímu obvyklému užívání.⁹⁰ Tomu tak bude tehdy, pokud s ohledem na dobu, která uplynula od předání věci, a povahu opotřebení, jež by v případě výskytu v době převzetí věci představovala vadu, hovoří obecné zkušenosti pro závěr, že k opotřebení došlo až po předání věci jejím běžným užíváním.

Závěr

Ustanovení o domněnce vadnosti věci se v zahraničí tradičně řadí mezi centrální ustanovení práva spotřebitele z vadného plnění. V českém právním prostředí bylo pravidlo o domněnce vadnosti věci doposud přehlíženo, neboť pro jeho aplikaci nezbyval vedle dvouleté zákonné záruční odpovědnosti prakticky prostor.

Domněnka vadnosti věci je ve spotřebitelských vztazích systémovým pravidlem, výjimky z nějž musíme interpretovat restriktivně (viz část 2.). Ustanovení zakládající pravidlo domněnky vadnosti věci staví spotřebitele do komfortní důkazní situace. Spotřebitel musí při dovolání se domněnky vadnosti toliko prokázat, že věc se nyní nachází ve stavu,

⁸⁷ Příklad inspirovan od REISCHAUER, R. Komentář k § 924. In: RUMMEL, P. – LUKAS, M. (eds). *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. Teilband §§ 917–937 ABGB (Leistungsstörungenrecht)*, marg. č. 131.

⁸⁸ Obdobně přiznává spotřebiteli možnost obrany důkazem *prima facie* Lorenz („*Anschein erschüttern*“) nebo Reischauer (*Erschütterungsbeweis*) – LORENZ, S. Komentář k § 477. In: WESTERMANN, H. P. (ed.). *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB. Band 4/1: §§ 433–480, Finanzierungsleasing, CISG*, marg. č. 17. REISCHAUER, R. Komentář k § 924. In: RUMMEL, P. – LUKAS, M. (eds). *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch. Teilband §§ 917–937 ABGB (Leistungsstörungenrecht)*, marg. č. 131.

⁸⁹ K užití statistických údajů jako důkazního prostředku srov. nález Ústavního soudu z 30. 4. 2009, sp. zn. II. ÚS 1609/08.

⁹⁰ LORENZ, S. Komentář k § 477. In: WESTERMANN, H. P. (ed.). *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB. Band 4/1: §§ 433–480, Finanzierungsleasing, CISG*, marg. č. 20.

který by představoval vadné plnění, pokud by se věc v takovém stavu nacházela v okamžiku převzetí. Míra důkazu spotřebitele při dovolání se domněnky vadnosti věci je tak prakticky shodná s mírou důkazu při dovolání se práv ze záruky za jakost (viz část 3.).

Doba domněnky vadnosti věci počíná běžet převzetím věci spotřebitelem. Prodlévá-li spotřebitel s převzetím věci, počíná doba domněnky vadnosti věci běžet okamžikem, ve kterém se spotřebitel ocitl v prodlení (viz část 4.). Vytkne-li spotřebitel vadu věci, musíme podle způsobu uspokojení práv z vadného plnění rozlišovat další osud domněnky vadnosti věci. Jsou-li práva z vadného plnění uspokojena například dodáním nové věci, počíná převzetím nové věci běžet nová jednoroční doba domněnky vadnosti věci (viz část 5.).

Domněnka vadnosti věci motivuje prodávajícího podnikatele upravit prodejní proces tak, aby v případě soudního sporu byl schopen prokázat, že věc v době převzetí nebyla vadná. Prodávající podnikatel takto především může podmínit předání věci zachycením jejího stavu v předávacím protokolu (část 6.1).

Domněnka vadnosti věci se neuplatní, vylučuje-li to povaha věci (zboží) či vady. Vyzporovat lze tři skupiny typových případů, ve kterých bude uplatnění domněnky vadnosti neslučitelné s povahou věci (zboží) či vady. První, ve které bude důvod neslučitelnosti spočívat převážně v typických vlastnostech věci (zboží), a druhou, v níž bude důvod spočívat převážně v povaze vady. V obou těchto skupinách případů prodávajícímu podnikateli zásadně postačí poukázat na okolnosti, za kterých spotřebitel věc převzal a vytkl vadu, aby ty postačily k závěru, že dle obecných zkušeností je uplatnění domněnky vadnosti neslučitelné s povahou věci (zboží) či vady. Ve třetí skupině případů bude vyloučení domněnky vadnosti rezultovat ze zohlednění obou aspektů [povahy věci (zboží) i povahy vady] a podnikatel bude muset podat důkaz, proč v konkrétním případě s převažující pravděpodobností spočívá vytknutá vada v okolnosti, která nastala až po předání věci (části 6.2. a 6.3.).

Presumption of Non-Conformity for the Sale of Goods to Consumer

Jan Flídr (<https://orcid.org/0000-0002-1933-6204>)

Abstract: The rule according to which the selling entrepreneur proves that the goods were in perfect condition when taken over by the consumer is one of the central provisions of consumer regulation of rights arising from defective performance in other countries. In Czech legal scholarship, on the other hand, the presumption of non-conformity has received almost no attention, since the role it plays abroad has been taken over by the provisions on guarantee liability. Since Act No. 374/2022 Coll. abolishes the guarantee liability in consumer relations, the presumption of non-conformity is also gaining importance in Czech law. The article opens a scholarly discourse in Czech legal science on the rule establishing the presumption of non-conformity and answers basic questions related to its application. The paper first discusses the European background of the presumption of non-conformity rule and its meaning and purpose. The next part of the paper defines the scope of the rule and explains why the presumption of non-conformity can play a role similar to that of a guarantee of liability in practice. In the following parts, the author discusses the duration of the presumption of non-conformity. The paper concludes by examining the entrepreneur's defense against the application of the presumption of non-conformity. The author analyses the entrepreneur's possibility to prove that the goods were in perfect condition at the time of taking possession of the goods and discusses the exclusions from the application of the presumption of non-conformity for incompatibility with the nature of the goods and the lack of conformity.

Keywords: presumption of non-conformity, sale of goods to consumer, Directive 2019/771, incompatibility with the nature of the goods, incompatibility with the nature of the lack of conformity